

**GRAMMATIK TAHLIL USULLARI**

Maqola yozuvchi; To'lanboyeva Mohiraxon

ADCHTI Roman german va slavyan tillari fakulteti

nemis tili yo'nalishi 4-kurs 401-kurs talabasi

ILMIY RAHBAR: Ismanova Odinaxon

Annotatsiya: Ushbu maqolada grammatik tahlilning asosiy usullari, ularning tarjima jarayonidagi o'rni va amaliy ahamiyati yoritilgan. Tahlil metodlarining matnni to'g'ri tushunish, grammatik birliklarni ajratish va tarjimaning sifatini oshirishdagi roli bayon etiladi.

Kalit so'zlar: Grammatika, tahlil, metod, sintaktik, morfologik, tarjima, birlik

Аннотация: В статье освещаются основные методы грамматического анализа и их значение в процессе перевода. Раскрывается роль морфологического и синтаксического анализа при интерпретации и переводе текстов.

Ключевые слова: грамматика, анализ, метод, синтаксический, морфологический, перевод, единица

Annotation: This article discusses the main methods of grammatical analysis and their importance in the process of translation. It highlights the role of morphological and syntactic analysis in understanding and translating texts accurately.

Keywords: grammar, analysis, method, syntactic, morphological, translation, unit

Kirish

Grammatik tahlil tilda mavjud bo'lgan birliklarning tuzilishi, ularning o'zaro munosabati va matndagi vazifalarini aniqlashga qaratilgan ilmiy va amaliy faoliyatdir. Tarjimada bu jarayon muhim rol o'ynaydi, chunki har bir til o'ziga xos grammatik tuzilishga ega.

1. Morfologik tahlil



Morfologik tahlil soʻzning shaklini, yasalish usulini, grammatik kategoriyalarini (zamon, nisbat, mayl, koʻplik, egalik va b.) aniqlashga xizmat qiladi. Masalan, "borayotgan" feʼlining morfologik tahlili quyidagicha boʻladi: feʼl, hozirgi zamon, davomli shakl, aniqlovchi.

Tarjimada bu tahlil feʼlni qaysi zamonda, qanday maʼnoda tarjima qilish kerakligini aniqlashga yordam beradi. Ayniqsa ingliz yoki nemis tillaridagi murakkab feʼl shakllari uchun bu muhimdir.

2. Sintaktik tahlil

Sintaktik tahlil gap tuzilishini, soʻzlar oʻrtasidagi bogʻlanishlarni, gap boʻlaklari va ularning vazifalarini aniqlaydi. Masalan, "Men doʻstimga maktub yozdim" gapida bosh boʻlak — "men", toʻldiruvchi — "doʻstimga", kesim — "yozdim", vosita — "maktub".

Tarjimada bu tahlil yordamida soʻzlar ketma-ketligi va bogʻlanishini saqlab, tabiiy va tushunarli tarjima qilish imkoniyati oshadi.

3. Transformatsion tahlil

Bu usul murakkab gap yoki iboralarni soddalashtirib, ularning grammatik strukturasi va semantik tarkibini ajratishga asoslanadi. Masalan, "He was believed to have been seen at the airport" jumlasini "It was believed that he was seen at the airport" shakliga oʻtkazish orqali mazmuni aniqroq tahlil qilinadi.

4. Kontekstual tahlil

Grammatik birliklar baʼzan faqat kontekstda toʻgʻri angʻlanadi. Misol uchun, "can" feʼli "qila olmoq" yoki "konserva" maʼnosida boʻlishi mumkin. Kontekstual tahlil bunday koʻp maʼnolilikni aniqlashda yordam beradi.

5. Tarjimaga yoʻnaltirilgan tahlil

Bu usul grammatik tahlilni bevosita tarjima ehtiyojlariga yoʻnaltiradi. Tarjimon tahlil natijasida grammatik shakllarning tarjimadagi muqobillarini belgilaydi. Masalan, passiv shaklni faol shaklga oʻtkazish, yoki gerundial iborani feʼl bilan almashtirish.

6. Diagrammali tahlil



Ko'p hollarda murakkab gaplar diagramma orqali tahlil qilinadi. Har bir bo'lakning o'rni va vazifasi chizmada ko'rsatiladi. Bu, ayniqsa o'rganish jarayonida ko'maklashadi.

7. Kontrastiv tahlil

Ikki til o'rtasidagi grammatik farqlarni solishtirish orqali amalga oshiriladi. Masalan, ingliz tilida "I am reading a book" tuzilmasi mavjud bo'lib, o'zbek tilida "Men kitob o'qiyapman" shaklida tarjima qilinadi. Bu yerda "am reading" shakli hozirgi davomli zamonni bildiradi.

8. Mashq asosida tahlil qilish

Talabalar va tarjimonlar uchun grammatik tahlilni mashq asosida o'rganish muhim. Maxsus matnlar orqali morfologik va sintaktik tahlillar qilinadi, tarjimada qo'llanilishi ko'rsatiladi.

Xulosa

Grammatik tahlil usullari tarjima sifatini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ular nafaqat matnni chuqur tushunishga, balki grammatik birliklarni aniq va to'g'ri tarjima qilishga yordam beradi. Shuning uchun har bir tarjimon uchun bu usullarni mukammal egallash zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Chomsky N. Syntactic Structures. Mouton, 1957.
2. Lyons J. Introduction to Theoretical Linguistics. Cambridge University Press, 1968.
3. Komissarov V.N. Teoriya perevoda. M.: LKI, 2007.
4. Sodiqov A. Tarjimashunoslik asoslari. Toshkent: TDPU, 2019.
5. Newmark P. A Textbook of Translation. Prentice Hall, 1988.
6. 10. Burxonovich, A. O. (2024). ZOOFRAZEMALARNI TADQIQ QILISHDA DA TISHKINA TAHLIL METODI (RUS VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA). PEDAGOG, 7(9), 131-134.
7. 11. Azamov, O. (2023). ZOOFRAZEMALARNI NEMIS TILIDAN O'ZBEK TILIGA TARJIMA QILISH TAMOYILLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(23), 100-106.



8. 12.Urunbayevna, I. O. (2025, March). TA'LIM JARAYONLARIDA TADQIQOT VA INNOVATSIYALARNI INTEGRATSIYA QILISHNI MATEMATIKA VA TERMINOLOGIYAGA CHAMBARCHAS BOGLIQLIGI. In Uz Conferences (Vol. 1, No. 2).
9. 13.Dadajonova, S., & Bozorova, G. (2025). CORRECT PRONUNCIATION FORMATION IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS (USING GERMAN AS AN EXAMPLE). International Journal of Artificial Intelligence, 1(1), 250-253.
10. 14.Muxtarovna, Q. N. (2025, March). NEMIS VA O 'ZBEK TILLARI MISOLIDA KOMPLIMENTNING TILSHUNOSLIK VA MADANIYATSHUNOSLIKDAGI O 'RNI. In Uz Conferences (Vol. 1, No. 2).
11. 15.ҚОДИРОВА, Н. М. ИНОСТРАННЫЕ ЯЗЫКИ В УЗБЕКИСТАНЕ. ИНОСТРАННЫЕ ЯЗЫКИ В УЗБЕКИСТАНЕ Учредители: Министерство высшего и среднего специального образования Республики Узбекистан, (2), 85-99.
12. 16.Akbaralievna, N.G. (2024). TARJIMADAGI TIL VA MADANIYAT MUVOFIQLIKLARI. PEDAGOG , 7 (9), 135-137.